

“Eğitimde Finlandiya Modeli” kitabı üzerine bir değerlendirme

Fatma Avcı

Özet: Finlandiya'nın uluslararası sınavlarda sergilediği başarılar ve yürüttüğü başarılı eğitim sistemi son yıllarda eğitim alanındaki uygulayıcıların ve araştırmacıların ilgisini çekmeye başlamıştır. Bu yazıda mercek altına alınan *Eğitimde Finlandiya Modeli* kitabı da Finlandiya eğitim sistemine ilişkin aydınlatıcı bilgiler vermesi ve önemli ipuçları sunması nedeniyle incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Eğitim, Finlandiya, değerlendirme.*

An evaluation of the book “Finished Leadership: Four Big, Inexpensive Ideas to Transform Education”

Abstract: The success of Finland in international exams and its successful education system have been attracting the attention of practitioners and researchers in the field of education in recent years. The book “Finnish Model in Education” which is the focus of this article has also been examined as it provides enlightening information about the Finnish education system and offers important clues.

Keywords: *Education, Finland, assessment.*

39

Başvuru/Submitted
31 Oca/Jan 2022

Kabul/Accepted
1 Mar/Mar 2022

Yayın/Published
9 May/May 2022

Makale Türü
Eleřtirel İnceleme/
Critical Review

Başlık
Eğitimde Finlandiya Modeli
Yazar
Pasi Sahlberg
Yayınevi
Metropolis
Hamur Tipi
2. Hamur
Ebat
14 x 21
İlk Baskı Yılı
2018
Baskı Sayısı
1. Basım
Barkod
9786056669354
Fiyatı
19,80

Alanyazın
Eğitim Bilimleri Eleřtirel
İnceleme Dergisi
CRES Journal
Critical Reviews in
Educational Sciences
2022, 3/1, 39-43

Avcı, F. (2022). “Eğitimde
Finlandiya modeli”
kitabı üzerine bir
değerlendirme. *Alanyazın*,
3(1), 39-43 [http://
dx.doi.org/10.22596/
cresjournal.0301.39.43](http://dx.doi.org/10.22596/cresjournal.0301.39.43)

Öncü Okul
Yöneticileri Derneđi
2718-0808

**ALAN
YAZIN**

**CRES
Journal**

Giriş

Finlandiya eğitim sistemi PISA'da gösterdiği başarılar sonucu en üst sıralarda yer almasıyla hem eğitimciler hem de ebeveynler tarafından merak konusu haline gelmiştir (Eraslan, 2009). Finlandiya eğitim sistemini araştıran çok sayıda makale ve tez bulunmaktadır (Demirkan, 2018; İş, 2017; Özdemir, 2017; Özerbaş ve Safi, 2022). Bu yazıda Pasi Sahlberg tarafından kaleme alınan “Eğitimde Finlandiya Modeli” başlıklı kitap incelenmiştir. 2018 yılında basılan ve 128 sayfadan oluşan kitap, Finlandiya eğitim sisteminin önemli unsurlarını tanıtarak okuyucuya bir model sunmayı hedeflemektedir. Kitabın yazarı Pasi Sahlberg ise eğitimcilik kariyerine Helsinki’de bir öğretmen lisesinde matematik ve fizik dersleri vererek başlamıştır. Ardından Helsinki Üniversitesi’nde Fen ve Matematik öğretimi dersleri vermiştir. Finlandiya Ulusal Eğitim Kurulu’nda Fen dersi müfredatı hazırlayan ekibin ve öğretim metotları geliştirme biriminin şefi olarak da çalışan Sahlberg, 1990’lı yıllardan itibaren daha çok tanınır olmuş ve OECD ve Avrupa Komisyonu’na danışmanlık yapmıştır. *Finnish Lessons* kitabı ile 2013 yılında Grawemeyer ödülünü alan Sahlberg, kariyerine 2013 ve 2016 yılları arasında Harvard Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde misafir öğretim üyesi olarak eğitim politikası ve liderliği dersleri vermekle devam etti. Eğitimde değişim, liderlik ve okul gelişimi konularında pek çok ülkede konferanslar ve birçok üniversitede de dersler vermiştir. Yazarın Finlandiya eğitim sistemini konu alan çok sayıda kitabı bulunmaktadır. Orijinal adı *Finnished Leadership: Four Big, Inexpensive Ideas to Transform Education* (Fin Eğitiminde Liderlik: Dört Büyük ve Pahalı Olmayan Fikir) olan bu kitapta, “Teneffüs hakkını ihmal etmeyin”, “İstatistikleri değil, küçük veriyi kılavuz edinin”, “Eşitlik yetmez, hakkaniyeti hedefleyin”, “Şehir efsanelerine aldırmayın” şeklinde sıralanan dört fikre yer verilmiştir ve sırasıyla her bir bölümde bu dört fikrin her birine detaylı bir şekilde değinilmiştir. Aşağıda bu bölümler açıklanarak mevcut araştırmalar ışığında tartışılmış ve değerlendirilmeler sunulmuştur.

İlk fikir olan “*Teneffüs hakkını ihmal etmeyin*” başlıklı ile bir bölümde ele alınmış, sağlam bir öğrenme deneyimi için düzenli teneffüs ve fiziksel aktivitenin kritik önemde olduğunun altı çizilmiştir. Teneffüs ve fiziksel aktivitenin, öğrencilerin teneffüs öncesi öğrendiklerini sindirmek ve yeni derse dinlenmiş bir zihinle hazırlanmak için elzem bir konumda olduğu belirtilmiştir. Finlandiya’da dersler 45, teneffüsler 15 dakikadır. Ders süresi uzarsa teneffüs de doğru orantılı olarak uzamaktadır. Ayrıca mola hakkının sadece öğrenciler için değil öğretmenler için de gerekli olduğu belirtilmektedir. Araştırmalarda Finlandiya’da eğitim alanında ulaşılan başarının en önemli unsurunun öğretmenler olarak görüldüğü belirtilmektedir (Özdemir, 2017). Yaşanılan sorunlarda ise öğrenci ya da öğretmenin suçlanması yerine sistemin değerlendirilmesine yönelindiği böylece sistemin aksayan yönlerinin üzerine düşünülerek sürekli bir güncelleme çalışması içerisinde bulunduğu bilinmektedir. Sahlberg ayrıca bu bölümde ev ödevlerine de değinmiştir. Finlandiya’da da ev ödevlerinin verildiğini ancak bu ödevlerin okul sonrası aktiviteleri engellemeyecek kadar kısa süreli olduğu belirtilmektedir. Sahlberg teneffüs hakkı konusunda “Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşmesi’nde her mahkûmun günde en az bir saat açık havada egzersiz yapma hakkına sahip olduğunu” ifade ederek bu hakkın çocuklara da verilmesi gerektiğini çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Teneffüs uygulamasının Finlandiya eğitim sisteminin demirbaşlarından biri olduğu ayrı

bir başlık altında da açıklanmaktadır. Teneffüs saatlerinde meydana gelmesi olası düşme ve yaralanma gibi durumlar için güvenliğin sağlandığı ancak çocukların teneffüs hakkının engellenmemesi gerektiğinden risk almanın yeğlendiği ifade edilmektedir. Ayrıca bölüm sonunda öneri olarak yeni bir teneffüs kültürünün oluşturularak, teneffüs arasının fiziki sağlık için önemine ve öğrenme fırsatlarına dönüştürülebileceğine dikkat çekilmiştir. Alanyazında teneffüsün öğrencilerin enerjilerini boşaltmalarını sağlamada (Yaman, 2006) önemli bir yer tuttuğu düşünüldüğünde, ideal teneffüs sürelerinin önem arz ettiği çok sayıda araştırmada ifade edilmektedir (Aktay, Arat ve Atalay, 2019). Öğretmenlerin de yapılan teneffüs hakkından mahrum bırakıldıklarında içe kapanıklık, yönetime katılmama (Can ve Serençelik, 2017), ve hatta mesleki tükenmişlik (Akman, Taşkın, Özden ve Çörtü, 2010) gibi sorunlar yaşadığı bilinmektedir. İbret, Bayraktar ve Kocaman (2011), öğrencilerin teneffüs sürelerinin kısa olması nedeniyle yeteri kadar dinlenemediklerini, ihtiyaçlarını gideremediklerini ve derse geç kaldıklarını belirtmişlerdir. Memduhoğlu ve Taşdan (2008) teneffüslerin öğrencilerin gereksinimlerini karşılayabilecekleri kadar uzun tutulması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, bazı okulların fiziksel olanakları nedeniyle de öğrenciler teneffüsleri yeterince verimli kullanamamakta ve teneffüs süreleri yetersiz gelebilmektedir (Gündoğdu, Saracaloğlu, Altın ve Üstündağ, 2015).

İkinci fikir olan “*İstatistikleri değil, küçük veriyi kılavuz edinin*” başlıklı bölümde, eğitim alanında yapılacak kapsamlı değişikliklerde küçük verinin, büyük veriye kıyasla genelde çok daha etkili bir araç olduğunun üzerinde durulmuştur. Ulaşılan büyük verinin aslında genel bir tablo çizdiği ve sadece büyük veriye göre yol almanın ise yanıltıcı olabileceğine dikkat çekilmiş; buna karşılık, öğretmenin gözlem ve uygulama sonuçlarına dayalı olan küçük verinin çok daha anlamlı ve işlevsel olduğu ifade edilmiştir. Hatta Sahlberg’in sitesinde giriş ekranına sabitlenmiş olan “*If you don’t lead with small data, you’ll be led by big data*” (Küçük veriyle yönetmezseniz büyük veri tarafından yönetilirsiniz) sözü bu bölümde tekrar edilmektedir. Büyük verilerin eğitim reformlarında kullanışsız olduğuna değinen yazar, küçük verilere odaklanıldığında verilerdeki insani yönün de daha çok keşfedilebileceğini düşünmektedir. Sınıflardan çıkan küçük verilerin değerli olduğunu ifade eden Sahlberg, öğretmenlerin günümüzde programı işlemek ve öğretimi tasarlamının haricinde etkin bir değerlendirme yapmaları gerektiğinin altını çizmektedir. Ayrıca kitabın bu bölümünün son kısmında sistem yöneticileri için alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanılması, okul idarecileri için öğretmenlerin özerkliklerinin sağlanması, öğretmenler için ise öğrencilerin fikirlerine odaklanmaları gibi öneriler sıralanmaktadır.

Üçüncü fikir olan “*Eşitlik yetmez, hakkaniyeti hedefleyin*” başlıklı bölümde, eğitim kazanımlarını daha nitelikli kılmmanın yolunun hakkaniyeti sağlamaktan geçtiği anlatılmıştır. Kitabın bu bölümünde “Eşitlik mi? Hakkaniyet mi?” şeklinde bir başlık kullanarak Sahlberg, bir kıyaslama yapmış ve sonuçta herkesin aynı koşullarda ve ortamlarda eşit şekilde eğitim hakkına sahip olmasının, aile ve sosyal statü kaynaklı bazı eşitsizliklerin bulunmasından dolayı hakkaniyetli bir sonuç doğurmadığını ifade etmiştir. Sahlberg’in bu bölümde yer alan şu cümleleri dikkat çekmektedir: “*Finlandiya’da bir okul hakkaniyete ve zorluklar karşısında esneklik kültürüne ne ölçüde sahipse o derece iyi bir okul sayılıyor. Hakkaniyetin gözetildiği ve öğrencilerin iyi öğrenim gördüğü bir*

eğitim sistemi, geniş çaplı toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin etkilerini bertaraf edebilir. Finlandiyalıların eğitimde hakkaniyete neden kadar büyük önem verdiğini merak edenlere cevabım şu: Bir eğitim sisteminde hakkaniyet tesis edilmediğinde, öğrencilerin bilişsel ve kişisel potansiyellerini bütünüyle değerlendiremezsiniz." (Sahlberg, 2018, s. 82). Diğer yandan hakkaniyeti sağlamanın iki yolu olduğunu ve bunların; yerel denetim ve mesleki öğrenime kesintisiz erişim olduğunu belirtmektedir. "Okulların gelişiminin dinamosu hakkaniyettir." (Sahlberg, 2018, s. 82). Cümlesi ile de eğitim sistemlerinde hakkaniyetin ne kadar belirleyici bir unsur olduğunun önemine oldukça ciddi bir vurgu yapmıştır.

Kitabın Finlandiya eğitim modelini anlatan diğer kitaplardan farkı ise dördüncü fıkridir. Dördüncü fikir olan "Şehir efsanelerine aldırmayın" ile Finlandiya eğitim sistemine dair uydurma bilgiler ve şehir efsanelerine dikkat edilmesi gerektiği, daha iyi bir eğitim sistemi kurma yolunda verilen çabaları sekteye uğratabileceği düşüncesiyle açıklanmıştır. Bu bölümde Finlandiya'da yüksek başarı sergileyen öğrencilerin öğretmen oldukları yönündeki yanlış algıyı açıklayan yazar, 2014 yılında Helsinki Üniversitesi'nin ilkökul öğretmenliği programına kabul edilen öğrencilerin akademik profillerine göre dağılımını sunarak istatistiksel kanıtlar ile Finlandiya eğitim sistemine dair bir şehir efsanesini çürütmüştür. Ardından The Independent gazetesinde çıkan Finlandiya'nın bazı temel dersleri kaldırarak konu başlıkları getireceğine dair haberi ele alan Sahlberg, Finlandiya'nın ademimerkeziyetçi sistemi (yerelden yönetim modeli) ile ilişkilendirerek bu yanlış anlaşılmayı uzun zamandır eğitim sisteminde benimsenen ve uygulanan ders konularının bütünleştirilmesi (integration) ve bütüncül (holistic) öğretim olarak düzeltmektedir. Kitapta Finlandiya'nın son program değişikliklerinin odağının okuma, matematik ve fen gibi konuların öğretilmesinden daha bütünsel bir yaklaşımla probleme dayalı öğrenime kaydırıldığı üzerinde durulmaktadır. Bir diğer yanlış algının ise Finlandiya'nın PISA sınavlarında başarılı olma gayesine sahip olduğudur. Yazar Finlandiya eğitim sisteminde PISA sınavlarında başarı sağlama odaklı bir yapılanma olmadığını açıklamaktadır.

Sonuç

Değerlendirmesi yapılan bu kitapta Finlandiya eğitim sistemine yönelik yazar Sahlberg tarafından değinilen ilkeler aslında akla gelen, bilinen ilkelerdir. Ancak gerçek konu, bu temel ve basit ilkelerin uygulamaya dökülebilmesi ve istikrarlı bir şekilde devam ettirilebilmesidir. Finlandiya eğitim sistemini ayakta tutan önemli noktalara oldukça açıklayıcı bir dil ile değinerek dürüst bir bakış açısı sunan Sahlberg, sunduğu öneriler ile de karar verici konumdaki üst yöneticilere, okul yöneticilerine ve öğretmenlere yol göstermektedir.

Kaynakça

- Aktay, S., Arat, R., & Atalay, M. (2019). İlkokullarda teneffüs süresi ne kadar olmalı. *III. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu (USEAS 2019)* tam metin bildiri kitabı içinde (754-759). Muğla.
- Can, E., & Serençelik, G. (2017). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin okul yönetimine katılımlarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 525-542.
- Demirkan, S. (2018). Finlandiya eğitim sisteminden Türkiye'ye mesajlar. *Alnteri Sosyal Bilimler Dergisi (ASOBİD)*, 4, 171-195, Doi: 10.30913/alinterisosbil.360454.
- Gündoğdu, K., Saracaloğlu, A.S., Altın, M., & Üstündağ, N. (2015). Okul nöbetlerinin öğretmen

görüşleri doğrultusunda incelenmesi: Problemler ve öneriler. *İlköğretim Online*, 14(1), 276-294.

Eraslan, A. (2009). Finlandiya'nın PISA'daki başarısının nedenleri: Türkiye için alınacak dersler. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 3(2), 238-248.

İş, E. (2017). Türkiye eğitim sistemi ile Finlandiya eğitim sisteminin okulöncesi eğitim ve öğretmen yetiştirme ve atama politikalarının karşılaştırılması. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 2(1), 60-70.

Memduhoğlu, H. B., & Taşdan, M. (2008). Okul ve öğrenci güvenliği: Kavramsal bir çözümleme. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(34), 69-83.

Sahlberg, P. (2018). *Eğitimde Finlandiya Modeli*. (Çev. C. Mavituna). İstanbul: Metropolis Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi, 2018).

Özdemir, A. (2017). Bütün öğrencilerin okulu Finlandiya okulları. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi (İAD)*, 2(1), 59-91.

Özerbaş, M. A., & Safi, B. N. (2022). İngiltere, Japonya, Norveç, Finlandiya, Singapur, Rusya ve Türk eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 63-80.

Yaman, E. (2006). Eğitim sistemindeki sorunlardan bir boyut: Büyük sınıflar ve sınıf yönetimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(3), 261-274.

Yonca, Z. D. (2018). Finlandiya'nın PISA başarısına etki eden faktörler ve Türkiye açısından karşılaştırılması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(14), 136-146.

